

Издаје сваког
четвртка у недељу

Цијена за Аустро-Угар-
ску: на годину К 3-20
на по године К 1-80
на четврт. год. К —80
За друге земље: на го-
дину 5 круна. Поједи-
ни бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по
цјеновнику. Ако се ви-
ше од три пута увр-
шћују, рачунају се је-
дним фтиније.

Уредништво се налази у
Николићевој улици бр. 8.
Писма се шаљу уреди-
штву „СРПСКОГ КОЛА
народног листа“. Руко-
писи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Србобрана“

Шта су хтели.

Први пут иза 23 године победио је у Хрватској и Славонији народ мађаронску владу и странку 1906. године. И то једино зато, што су се сложили Срби и Хрвати, што је склопљена коалиција српско-хрватска. Како је у реду и по темељном државном закону, предана је влада коалицији. Не би је били ни предали коалицији још, али су се надали да ће коалиција за вољу власти издати народна права. Па кад се то није догодило, кад је коалиција ударила у најжешћу борбу због прагматике жељезничке, коалициона влада падне, а нама би послан на врат Ракоцај. Како се није чинио доста жесток, пошаљу нам из Пеште за бана Рауха, да најстрашнијим насиљима и прогонима сломи наш народ.

Али срамота са велеиздајничким процесом и процес Фридјунгов у Бечу против коалиције, у ком се доказало да је све лаж, што се против нас износило, показали су, да се коалиција не може тако скршити.

Лукави Мађари и Швабе помислише тада, не би ли лукаштином и мудролијом могли упропастити коалицију, ако јој попусте малко и задобију је тако, мислећи да ће једва дочекати мир иза двије године тешке борбе.

Тако је дошло до споразума (пакта) између коалиције и бана Томашића и угарског министра председника. Коалиција је тражила да пане Раух и његови оделни престојници; да се прошири изборно право; у земљи уведе ред иза нереди, ком је узрок била Раухова влада; и да се створе потребни закони, којима ће се за увек онемогућити онакве владе, као што је била Раухова, а осигурати се слобода. Коалиција је зато обећала подупирати у сабору бана Томашића и његове оделне престојнике и код накнадних избора изабрати 8 до 10 његових људи у сабор.

То све је написано на папир и потписано. Осим тога је усмено уговорено да ће бан поправити све неправде и кривице, што их је Раухова влада починила народним људима; да ће вратити Србима све што им је одузео Раух и да ће у сабору изјавити, да у ствари же-

љезничке прагматике мисли исто што и коалиција.

Ни усменог ни писменог уговора није бан посве испунио. Нису свима поправљене неправде, које је Раух починио, и није Србима повраћено све што су имали прије Рауха. А од писменог уговора није испуњен део прве тачке, јер није скинут оделни престојник правосуђа Араницки, ни цела друга јер није у земљи уведена поштена управа.

Зашто је то рађено, ма да је коалиција непрестано тражила да се уговор испуни? Ево зашто. Мађари и бан рачунали су да коалиција неће никако постати покорна владина странка, док је у народу омиљена. Само су они посланици покорни, које не бира љубав народна, него заповед владина или мито. Они знаду да без владе не могу бити изабрани, па слушају.

Стога су они хтели коалицију омразити у народу тиме, што ће оставити и после склопљеног споразума све у земљи онако како је било за Рауха. Они су овако рачунали: Народ ће онда рећи: Па што та коалиција помаже у сабору бану и влади, кад је у земљи остало све по старом! Мора да су ти људи нас изневерили па за вољу власти и пријатељства с владом пуштају да се с народом ради, шта хоће власти. Народ ће се тако распалити против коалиције, коалиција ће изгубити ослонац у народу, па не буде ли покорна, ми ћемо распустити сабор и народ више неће хтети бирати коалиционе кандидате.

А уз то су држали да су многи посланици из коалиције већ сити и пресити борбе тешке, коју водимо ево пету годину, па неће хтети протестирати против невршења уговора, само да имају једаред мира.

Дакле, они су паметно рачунали. И рачун би добро испалио, да су имали посла с будалама и кукавицама. Али овако су се преварили у рачуну, коалиција их је надмудрила. Коалицији је било главно проширење изборног права. Она је све трпела и сносила, догод у сабору није закон о проширењу изборног права донесен и од краља потврђен. Кад је то било готово, стала је коалиција тражити, да се сав

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послуже, да га читате.

споразум без икаква одлагања испуни. Кад бан и мађарски министар председник гроф Куен не хтедоше одржати своје речи поштене, него затражише од коалиције да одустане од својих захтева, коалиција то једногласно одбије.

И тако је дошло до сукоба овога, само што је народ наш сад четири пет пута јачи, него пре, јер заслугом коалиције имамо четири пет пута више изборника. Они који су мислили надмудрити нас, надмудрени су. Сад само слоге и храбрости код избора, па ћемо једаред доћи до мира и реда, израдити да се народна воља поштује једанпут већ и у овој земљи. Непријатељи су видели, да им не помаже ни сила, ни лукавство, јер знамо свему доскочити, па ће једаред попустити и дати нам што је наше.

Русија.

Ослобођење Руса из татарског ропства.

1462. године сио је на пријесто великог кнеза московског праунук Димитрија Донског Јован трећи. Као и његове претече радио је о том, да прошири границе своје државе што више и ојача је. Био је човјек вриједан, лукав, бистар, жељан моћи велике и сјаја, али јунак није. Његова кнежевина била је већ доста јака, кад је он ступио на владу. Он је убрзо потом покорио још једну слободну од њега кнежевину руску и богати и моћни град Новгород, гдје је сав прости народ желио да дође под његову власт, са његовом пространом земљом, тако да је сад његова кнежевина била скоро трипут већа, него за његова оца.

Кад је тако осилио своју државу збаци 1480. године власт татарског хана са своје државе. Учинио је то тако, што је згазио писмо које су му донијели посланици ханови и протјерао их. Хан Ахмет кренуо је на Русију, да је опет покори, а и Јован је скупио велику војску. Но кад су се војске приближиле, само су гледале једна у другу и ниједна није смјела започети боја. У то се примакне зима, Татари стану страдавати од велике студени и врате се кући. Тако се Русија ослободила, а да није ни кап крви проливена. Не би Јован ни сад био збацио власти татарске, да се татарска држава није распала на три дијела, те је сад било лакше борити се с њима.

Кад је ослободио Русију, прозвао се „господар све Русије“, а кад се оженио рођакињом задњег грчког цара, Софијом, прозвао се „Цар све Русије“ и крунисао се за цара.

Стало се сад доста тога мијењати унутра у Русији. Цар Јован увео је у свој двор грчке царске обичаје, велику раскош и параде. На њега се почели угледати бојари (великаши, племићи) и људи богати. У Москви се стале

зидати камене куће и цркве. Дотле је сва Москва била од дрвета саграђена и налика на село. Гркињи Софији било је тешко живјети у таквом мјесту, јер је одрасла у Италији у Риму, кад су Турци освојили грчко царство. У Москву су доведени из Њемачке рудари, ливци топова, злата и сребра, зидари, резбари, кујунџије, лијечници, и друге занатлије. И сад стоје у Москви три цркве које је градио Јован и једна палача. Није овима туђинцима било увијек особито добро у Русији. Јер Руси су тада били људи неуглађени и опори. Сам Јован дао је одсећи главу лијечнику свом Леону, што му није могао излијечити сина. Исто тако изгубио је главу други лијечник, опет Швабо, Антон, кад није могао излијечити сина једног великаша. Неимара Фијоравентија, који је Јовану сазидео цркве све и палачу, бацио је у тамницу, кад је хтио отићи својој кући у Италију. Тако су се одбили странци од Русије, бојећи се долазити у њу.

Преко двјеста година била је Русија као зидом каквим одијељена од напредне и просвијећене Европе, живећи у татарском ропству. За Јована почела је Русија опет да опћи са другим државама у Европи. На двор Јованов долазили су посланици Њемачке, Данске, Угарске, Мљетачке итд.

Силян, богат, угледан, цар руски и заштитник вјере православне у очима народним, учврстио је Јован трећи своју власт царску као ниједан руски владар прије њега. Ми знамо како су прије руски владари имали малену власт, ништа важно нису могли чинити без пристанка народа у прво вријеме, а послје без пристанка бојара (племића, тако зване „Бојарске Думе“). Јован трећи био је самовладни, неограничени господар, што се каже сад „абсолютиста“. Све је радио по својој вољи и одлуци, није био ни у чем везан пристанком ма чијим нити у чему ограничен. За њега је уведен обичај, да се цару љуби рука, да се клања пред њим до земље, „бије челом“, како веле Руси; племићи су за њега почели себе звати његовим робовима, кметовима; мјесто Иван, Теодор, Василије он су се почели пред њим звати Ивица, Тошица, Васко, да покажу и именима својима како су малени пред њим. Ко се усудио противити се, зло је пролазио. Код нас су за границе батинали јавно сељаке, он је давао батинати и најугледније племиће. Знао је цар Јован каткад задријемати за столом на каквој гозби и дријемао би који сат. За то вријеме не би се усудили бојари ни маћи се са својих мјеста. Сједјели су као укувани и чекали да се пробуди господар. Син његов и унук још су гори били у овом погледу и тако су учврстили углед и достојанство царско, да су

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

руски цареви сви, све до 1905. године, до пред пет година, били неограничени владари у Русији.

Јован трећи, ослободилац Русије из татарског ропства умро је 1505. године.

Хајдук Вељко и Сјеничани Турци.

1809.

Покликула са Јавора вила,
Те дозивље Сјеничане Турке,
По имену Чавић Мустав-агу:
„Кољи, море, стотину волова,
И још више три стотин' овнова,
Те готови за господу ручак;
Ето озго Вељка с Неготина
Од Крушевца иде уз Мораву,
И он гони дванаест топова
На стотину мачванских волова;
Са њим иде Лазаре Мутапе,
И он води дванаест хиљад' војске“.

Тек што она у ријечи бјеше,
Ал' ето ти Вељка с Неготина,
И он гони дванаест топова,
На стотину мачванских волова;
За њим иде Лазаре Мутапе
Са дванаест хиљада војника.
Док се зачу јака од топова,
Стаде рика мачванских волова,
Стаде пуцањ моравских пушака,
Препаде се Чавић Мустав-ага,
Па полеће по Сјеници равној
Викну јунак грлом и авазом:

„Послушајте, Сјеничани Турци!
Припасујте свијетло оружје,
Ево нама с Неготина Вељка
Са дванаест убојних топова
И дванаест хиљада војника“.

Кад зачуше Сјеничани Турци,
Лете Турци ка бијесни вуци,
Много Вељку учинише квара,
Обранише Мутапа Лазара,
Док повика Чавић Мустав-ага:

„Аман, аман, с Неготина Вељко!
Ми ћемо се Турци покорити,
Док покупим рају на предају;
Но устави убојне топове
Нек не бију нашу сиротињу“.

Па отвори на граду капију,
И пропусти с Неготина Вељка,
А у граду припреми му ручак.
Ту се Вељко мало забавио,
Док умири варош и грађане,
Па се врати Неготину своме,
А остави Лазара Мутапа,
Да му чува у Сјеници града.

Петар Кастелић

или:

Вјечити свједок против Срба.

Носио је некад ладицу на леђима кроз српска села и продавао снашама игле, минђуше, ђинђуве, ризу, срму и тако даље, како то раде сиромашни Словенци (Крањци) покућари. Крвав му је то био живот. Кад је нешто крајцара уштедио, смјестио се у једно српско село општине рујевачке, отворио дућан и крчму и почео радити међу Србима. Ишло му је добро међу неуким српским свијетом, ужирио се, као какав „рањеник“, бацио је сала и сланине на се за пуна кола једна. Кад иде само дахће, кад сједне зашкрипи под њим и храстова клупа. Само сало и сланина. И когод га види, свако каже: Богме овај живи, тај не зна за страх, бригу и оскудицу. Мора бити добар и предобар народ међу којим се овако удебљао. Свако тако каже и истину каже.

Али Кастелић не мисли тако. Он није само по облику вањском престао бити сличан човјеку, он није ни по души на човјека налик. Он не осјећа ни трунка једног захвалности према томе свијету, међу којим је од обичног „прњара“ постао посједник куће и земље, трговац и крчмар имућан, укратко господин човјек. Он тај свијет, који га је из ништа дигао високо мрзи, и то душмански мрзи. И гдјегод само може, он гледа да том српском свијету напакости, о глави поради и наружи га онако како се најгори људи руже и погрђују. Кастелић није човјек него гуја љута, коју је Србин у својим њедрима отхранио, да га за срце уједа.

Чим је крвник Раух стао прогонити српски народ, Кастелић се јавља, да помогне што више Срба на вјешала попети, што више српских породица упропастити. Долази у Загреб и прича на дуго и широко, како тамо у општини рујевачкој и котару дворском није било Срба прије доласка краља Петра у Србију; како тамо свака кућа има слику Петрову и дјете свако још у колијевци виче: Живио краљ Петар; како тамо Срби страшно мрзе и прогоне све католике, о злу им раде, у дућане и крчме католичке не иду; како је то зао и наopak народ, живјети се не може с њиме, селити се мора, ко кани жив остати.

Да је мршав као риба кесега, да му је лице испијено као у самртника, да му је одјећа отрцана као у просјака, да му је тијело изубијано и израњено као да је из боја дошао, повјеровао би му можда човјек и пожалио га. Али трбух његов, подвољци његови на врату, заушњаци његови говоре ти јасније него икакав говор да он измишља, да истине не говори, да је њему добро и предобро, да од силе, асилу-

ка и пакости не зна шта ће, ван се камењем баца на оне који га газдом начинише.

Ни то му није било доста. Жао му је ваљада било, што није никог од „Влаха“ на вјешала попео. И чим се повела истрага због такозване буне Јаворањске у јесени 1909., ето вјечитог свједока противсрпског Кастелића, да опет биједи народ, међу којим живи, и то баш саме ратаре српске. Нико од толиких крчмара католика није се нашао да биједи због буне ратара српског, него Петар Кастелић. Њега су тобоже хтјели убити, његове главе дочепати се, њему је зло да горе бити не може. Није му доста било Загреба и велеиздајничке парнице, и у Петрињу је ишао, да покаже и на расправи због „буне“ јаворањске, како он умије против Срба свједочити.

Чим је ушао унутра, приступио ми је један Хрват адвокат и рекао: На овоме се види, да Хрватима није зло међу Србима.

А кад се стао јадати, како хоће да га убију, ражљутио се један сељак и рекао ми: Сад ћу му рећи: Да ти је та дебела глава и трбух крмећи, и ја би се појагмио за твоју главу и сланину, можда би те и убио маљем у главу. Али овако, шта ће ми. Умирио сам га да то не чини. Од грдње и туче њега неће забољети глава. Треба њега уштинуту на другом мјесту. Буде ли му народ у кесу мање трпао, онда ће се бар имати зашто јадати.

И тако је и ту извијао, мазао, биједио, док није све зачинио овим ријечима:

Не знате Ви, господо судци, какав је то народ. Свани од њих убио би човјека за по литре раније!

Кад је ову гадну и срамотну погрду бацио у лице српских ратара, међу којима живи, рекао сам у себи: Право је, потпуно право. Да су људи, не би се осилио међу њима нити им бацао овакве погрде у поштени образ сиротињски. Давно би већ покупио траље и скитао се по свијету негдје. Само Србин може бити тако луд, па оваког душманина на својим грудима отхранити.

И догод Срби буду овакве људе помагали и џепове им пунили, дотле ће страдавати, дотле ће бити људи, који ће Србима о глави радити. Није Петар Кастелић сам крив, крив је још више народ, који га је дигао својим жуљевима. Зашто нас не би мрзио и зло нам спремао, кад му може бити? Кад га ми још помажемо зато? Зашто би он нама више волио, него што ми сами себи волимо? Зар није тако браћо?

П.

Шта се збива у нас и у свијету.

Дужници „Српског Кола“ нека нам шаљу дужну претплату. Свако зна колико је дужан. Нека не чекају да јављамо сваком колико је дужан, јер нас то кошта доста. Није ни поштено ни људски закидати туђе, а камо ли од једног сиромашног ратарског листа.

Све ратаре, који нам пишу поново молимо, нека у писмима увијек метну датум кад пишу, мјесто из ког пишу и свој потпис.

У идућем броју почећемо доносити слике из живота Срба и слике разних српских крајева.

Когод не добије који број, нека га рекламира и то одмах. Нека не чека мјесец два дана. Лако се догоди, да се не пошаље неком лист или се пошаље погрјешно. Ми смо упутили ратаре, како ће рекламирати, а да их то ништа не кошта.

Савез срп. земљ. задруга узео је у закуп на 12 година 2018 јутара земље манастира Крушедола за 100.100 К годишње закупнине. Земљу ће Савез раздијелити међу околне Српске земљорадничке задруге.

Радикали су прије давали земљу манастирску у закуп на мале парцеле сваке године. Тако су чланови Саборског Одбора брали силне дневнице, народ је плаћао велику закупнину, а земља је постајала све мршавија, јер богме онај ко узима земљу на годину дана, неће ђубрити ни угарити. Овако ће народ добити земљу јефтиније, земља ће се уредно ђубрити, а отпашће силни трошкови око дражбовања сваке године. Народ би био дошао до земље још јефтиније, али неки радикал из Панчева, Пера Милорадовић, само да напакости народу, понуди одмах 100.000 К, ма да је искљична цијена била само 60.500 К. Тако је избио ратарима из џепа коју десетину хиљада круна годишње.

Земљу манастира Гргетега узео је овај Милорадовић скупа с неким Петровићем Тодором из Д. Ковиља, и то 1387 јутара за 70.000 К годишње закупнине. Савез је хтио и ову земљу узети за своје задругаре, али даље од 70.000 К није хтио гонити.

Војачење. Прољетос код нас није било војачења (асентације) јер сабор у Пешти није дао за то свог одобрења зимус, а нови није био изабран. Сад је то нови сабор одобрио и војачење почиње овог мјесеца.

Одговор коалиције бану. Коалиција је држала прошле недјеље договоре три дана и одговорила бану да сматра, е је сад споразум између ње и бана прекинут, па је спремна да ступи с њим у договоре за нови споразум. Али нека бан прије даде јамство, да ће се споразум

испунити, а не да га не испуни као што није испунио зимушњи споразум. Бан није с тим задовољан, што се од њега тражи јамство и што коалиција није пристала да остане на влади Араницки. Тако је дошло до прелома с баном. Новине мађарске и банове грде оне људе у коалицији, који су били против икаква попуштања, а нарочито заступника Прибићевића Светозара и надају се, да ће умјеренији људи оставити коалицију. Али ће им се наде канда изјаловити.

Из Рујевца пишу нам да нијесмо добро оба-вијештени о закључку опћ. вијећа у погледу уре-довања ћирилицом. *Они су једногласно закључили, нека се уредује ћирилицом*, али да се употребљавају старе тисканице, штампане латиницом, док се не потроше. Кад се потроше, да се набаве штампане ћирилицом.

Може бити да ми нисмо добро разумјели, што нам је рекао ратар Ђуро Милинковић, па сад исправљамо радо погрешку. Баш зато што смо знали да су Рујевчани увијек били добри Срби, нас је забољело срце на ону вијест и зато смо се онако изјадали и написали им неколико тешких и грких ријечи.

За пострадалу браћу у Србији скупили су Срби у Трпињи 5 К и 10 ф. и послали нам. Дали су по 1 К Милорад Трошић; по 50 ф. Перо Гајин; по 30 ф. Јован Средојевић, Ђуро Попов, Радо Марчић, Перо Радић; по 20 ф. Богдан Палић, Лазо Радовановић, Симо, Исидор и Ђоко Радић, Перо Петровић и Перо Марчић; по 10 фил. Милош Прокић, Шандор Марић, Ненад Волић, Живко Лепојевић, Милан Радовановић, Пајо Палић, Никола Марић, Миливој Радовановић, Никола Угљеша и Игњат Денин.

Да се овако у сваком српском селу скупљао филир по филир, колико би се облакшало нашој несрећној браћи у Србији, који пострадаше од поплаве, а ми не би ни осјетили!

Царских маневара неће бити ове године у Галицији, јер је букнула опасна болест међу тамошњим коњима, па се бојати да се не би отуд болест пренијела и на друге војничке коње. Од тога би настала велика штета по државу.

Одликовани задругари. У Србији је краљ одликовао више ваљаних чланова тамошњих Српских земљорадничких задруга орденом св. Саве и златним медаљама за заслуге. Међу њима је и пет ратара и то: Ранисав Јефтић; Данило Милојевић; Јаков Савковић; Радомир Ивановић и Михајило Јефтић.

Из тога видите, како се свуда у свијету поштују и цијене земљорадничке задруге. Удру-

жујте се Срби свуда у Српске земљорадничке задруге.

У Старој Србији и Маџедонији страдају наша браћа да не може бити горе од турске војске. Не пита се ту јеси ли ратар, трговац, поп, учитељ, архимандрит. Само нека си Србин, па си страдао. Србија најзад није могла трпјети да толико муче и прогоне Србе у Турској, па је преко свог посланика у Цариграду тражила, да се војсци нареди, нека престане с мучењима и убијањима.

Владарски састанци. Како јављају новине, састаће се на јесен руски и њемачки цар; канда ће се састати и наш краљ с њемачким царем. Краљ Србије Петар походиће на јесен краља галијанског, енглеског и предсједника републике Француске. Пишу новине да ће можда походити и нашег краља.

Привредне биљешке.

Откуда главница у пшеници.

Мало је људи, који живе о плугу и мотици, а да не знају како изгледа главничаво пшеница и колика је штета, кад се главница јави у жити.

Али мало њих знају откуда главница у пшеници и како се шири.

Главница је болест, од које много страда пшеница. Ту болест производе нарочите, савсим сићушне клице, које наиђу на пшеницу и ту се развију и често преполове род.

Кад у почетку лета пођемо преко њиве, пшеницом засејане, одмах ћемо познати, има ли на пшеници главнице. Здравих класови су зелени, а касније, кад пшеница заруди, пожуте. А класови главницом окужени имају сиво-модру боју, и ошљике на класу некако су накомстрешене и раширене.

Ако загледамо зрно у овако окужену класу, видећемо да у њему нема оне језгре, која даје брашно. То је све главница упропастила. Него ћемо место тога видети некакав црн прах, који удара на покварену рибу.

Тај прах — то су ситне клице, које се после лако множе и све више шире главницу.

Кад се овако главничаво пшеница ожње и оврше, тај ситан прах растури се по слами, или се нахвата на самоме зрну горе при врху.

Сад главница лако дође опет на њиву. Оне клице, које су се ухватиле као црни прах по слами, са сламом дођу у ђубре, и кад такво ђубре изнесемо на њиву, изнесемо с њим и главницу. А оне клице, што су се ухватиле

на самоме зрну, долазе на њиву са семеном, ако пре сејања семе не очистимо од главнице.

Кад главница дође у земљу, из сваке оне ситне клице развије се биљчица, код које се на врху одмах развије читав венац нових клица. Из тих клица опет се развију нове биљчице. И то тако иде непрестано, докле год има влаге, топлоте и других погодаба за развијање главнице.

Тада већ и сама пшеница проклија. И онда се главница хвата за младу пшеничну стабљику и после на њој живи, као имела на дрвету.

Главница се брзо рашири по пшеничној стабљивици и тако доспе до класа. Ту се онда сасвим развије и дозри, и сад у класу место хлебног пшеничног зрна имамо безброј сићушних главничних клица, које дозревају кад и пшеница, те се после на пшенично зрно или сламу следе, и тако остају неко време, док опет не доспеју у земљу и не почну се поново развијати и множити.

Да сачувамо пшеницу од главнице.

Главница се највише и најчешће преноси самим семеном: посејемо пшеницу у којој има главнице, и онда главница дође на њиву, ту се развије, пређе на пшенични струк, и после доспе у клас, где уништи зрно, а сама се развије и узри.

Зато и треба семе пре сејања увек добро очистити од онога ситнога црнога прашка, који производи главницу.

Има више начина, да се семе очисти од главнице.

Један је начин: узми четврт киле плавог камена и раствори га у суду, у коме има око педесет литара воде. Кад се камен раствори, добро измешај каквим дрветом воду у томе суду и унутра потопи пшеницу, коју си спремио за семе. И ту пшеницу добро измешај дрветом неколико пута, и покупи и избаци све оно семе, које исплива горе поврх воде. После остави пшеницу, да престоји читав дан у тој води, у којој је растворен плави камен, па је извади, разастри је на даске или поњаве, да се просуши два три дана, и сеј.

На други начин можеш овако очистити пшенично семе од главнице: узми једну ужу батару или повећу котарицу и изнутра је опши ређим платном. У ту батару или котарицу наспи пшеницу, коју си спремио за семе. Сад у каквом повећем бакрачу метни воду на ватру, да проври. Ону врелу воду саспи у какву чабрицу или шири чабар, па одмах наспи унутра исто толико обичне хладне воде. Сад у ту воду загнури ону батару или котарицу с пшеницом и остави да постоји, док не избројиш до 400; онда извади пшеницу, разастри је где год на

чисто место, да се добро просуши, па носи на њиву и сеј.

Главница се може пренети на њиву и сламом од главничавача жита, ако на њиву износимо несагорело ђубре, у коме има овакве сламе.

Зато је добро, да ђубре, ако није још сагорело, а у њему има сламе, износимо само на оне њиве, где нећемо те године сејати пшеницу.

Са пута кроз народ.

Дошао сам иза дуже времена у једно бановачко село, у ком сам провео прије више година. Имао сам у њему доста знанаца и пријатеља ратара.

Кад сам стигао тамо, чуо сам да је један мој добар пријатељ ратар оболио тешко на прсима. Пошао сам к њему одмах, да га обиђем и видим како му је. Сиромашан је то али валан, радин сељак.

Лежао је у кревету, мршав, испијен. Мило му је било, кад ме је угледао. Насмијао се тужно и рекао ми: „Хвала Вам, господине, што ме нијесте заборавили“. Руковали смо се и помало разговарати.

Огледао сам се око себе. Зашто да причам вама тежацима у Банији, како ратар код вас болује, а по готово сиромашан ратар. Ви то знате. Тешко да му је ишто више удобности и повољштине него његовој домаћој животињи, кад је болесна. Паске и његе ужије колико и она. Нешто би се и могло, али се не зна, а много се и не може, кад би се и хтјело и знало. Одијељен није од здравих, јер се нема гдје. Мира нема од дјеце и разговора људског, зрака чистог нема у соби, у којој живи и по десетак душа. Дуван, дисање, плуцкање, дим. Ако му је болест прелазна, приљепчива, може заразити њоме цијелу кућу. Кревет неуредан, лијеку какву ни трага, а ни лијечнику. Гдје је лијечник, 17 километара далеко. Да га доведеш пет пута, морао би продати цијелу њиву! Храна тешка, као за здрава човјека. Можда би се од оног што има у сиротињској кући и могло спремити нешто добро за болесника, али се не зна. Све је тешко за болесников слаби желудац, недопечено, недокувано, без куса и сласти.

Два тешка зла бију ратара човјека: немање и незнање.

Причао ми је како је, док је био још јачи, отишао једном лијечнику у Петрињи.

— Добар је то господин. Лијепо ме прегледао и испитао о свему. Онда ми пропише неки лијек и рекне: Главно је ово, да не радите превише, да се одмарате што више и да се храните лакшим јелима, месом, млијеком, јажима, рижом на млијеку и тако даље.

Кад ми је то рекао, као да ме је кроз срце простријелио. Знао сам да ми нема помоћи, ако ми без тога нема спаса. „Не ради, не ради“. Како ми то може рећи, зар он не зна како ми живимо? Није далеко од села и народа, а опет не зна. Зар ја могу бити да не радим? Шта ће моја дјеца јести, ако ја не радим? Волим онда радити и умријети, па да их не гледам гдје гладују, него да их жив, не радећи, гледам, гдје умиру од глади.

— Радио сам и даље, јер сам морао. Мораће не пита за болест ни за докторе. Сад не могу никуд из кревета.

— Месо, млијеко, рижа, јаја... Гдје је то мени? Једна кравица, а толика чељад. Гдје је ту млијеко? Јаје се прода за уље, со, петролеј, за оно што сваки дан треба. Маст се не троши у кући. Месо се код нас једе на Божић, Ускрс, Крсно име и још два три пут у години.

Имам два волића. Мислио сам да их продам и лијечим се тиме. Ако се излијечим, стећи ћу — рекох — друге. Нијесам их имао, кад сам почео господарити, па сам стекао, стећи ћу опет. Али, ако се не излијечим? Шта ће моја јадна дјеца, ко ће им узорати оно њиве, ко ће им зарадити туђи плуг? А како туђин оре! Нијесам их продао. Тако, патим се, лежим вавијек беспослен, поједоше ме штокакве бриге и тешке мисли. Да могу што радити, забавио би се послом и одагнао их.

— Једноме само не могу начудити се: Како онако добар господин, као што је онај доктор, не зна како крваво ми живимо, како ничега немамо. А није далеко од села. Рашта не зађе кад у села, да види како народ живи. Не би онда робу говорио да не смије радити, ни оном ко ни круха нема, да мора јести јаја, млијеко, месо... Не зна он како то боли, кад каже човјеку: не смијеш радити, и тим мораш се хранити, јер не ћеш другачије оздравити, а радити се мора и јести се нема.

Растужен изашао сам из собице пуне јада и невоље. Зар је право, зар смије бити, питао сам сам себе, да овако болује и пропада онај, који цијела живота свога није знао за што друго, до за смртни тешки рад, који се свега свога вијека само знојио, грбио, кржаве жуљеве стицао, пржен сунцем, бијен кишом и мењавом, кочећи се на смрзли и цичама зимама? Зашто не прегну сви они који иоле имају срца за тај наш народ ратарски, да га просвијетимо, удружимо, помогнемо му да сам паметнијим и напреднијим радом дође до бољег и удобнијег живота, па присилимо и државу, оне моћне и бијесне, што равнају њоме, да му се и с те стране помогне, или боље, даде што је његово?

Сељаче, читај, учи, удружуј се, држи се за човјека равна другима људима, протестирај

законитим путем против неправде, која ти се чини, па ћеш живјети, боловати и умријети како спада човјека, а не као сад, горе од господског пса.

А

Српски родитељи (старатељи), који желе да упуте своје ваљане ћаке од — 12 до 15 година, — на изучавање разних, корисних заната, осталих привредних струка, страних језика и тако даље, нека се пријаве што пре код својих месних учитеља, свештеника, или писмено управи „Друштва Привредник“ у Загребу, па ће добити одмах сва даљна нужна упутства. Исто важи и за ваљане здраве Српкињице (макар и сиромашне или без родитеља биле) које управа Привредника у српске породице склања и намешта — а преко Српских женских доброт. задруга.

Одговори уредништва.

Васи. Зато се баш боримо с владом и с Маћарима већ пету годину, да добијемо владу, која ће бранити народ од рђавих чиновника, као што је ваш бележник, а добре чиновнике унапређивати, а не прогонити. Ваша је дужност сада, кад је проширено право гласа, да гласате за оне који ће тражити поштену управу у земљи, а то је српско-хрватска коалиција. Ништа зато, што ће вас бележник или ко други кињити неко време. Кад коалиција опет победи, мораће нам дати једном поштену владу они одозго, која ће узети народ у заштиту од злих чиновника.

Не можемо вама који сте тужени дати никаква савета, кад не знамо о чем се ради. Није доста рећи тужени смо, шта да радимо. Можемо само рећи: Браните се паметно и наведите пред судом исте сведоке. Ако су говорили криво пред истражном комесијом, неће смети пред судом, где се мора заклетва полагати, неће то смети ни већник, кога спомињете у писму.

Л. Ђ. Б. Штету сте морали дати прије процијенити, па онда тужити као код друге пољске штете.

Ако земљ. заједница С. присваја себи онај ваш осјечак, онда је морате тужити котарском суду. Јер, кад се ради о пријепору између двију заједница или између заједнице и људи који нијесу њезини чланови, надлежан је суд, а не котарска област.

Р. М. у Б. Прочитали смо ријешење, којим је одбијена ваша молба, да будете примљени у завичајну свезу. Требали сте молби приложити и свједоцбу, да сте непорочан или ако сте били кажњени, да су престале посљедице казне, а онда свједоцбу, да сте завичајни у опћини из које сте дошли, у Двору. Оно што спомиње рјешидба о вашем сељењу и вашој дједи, не вриједи ништа, то је глупост.

Јавите нам, је ли ријешен уток и како.

Што се тиче земљишне заједнице, ми смо вас упутили да поново предате молбу њезиној управи, ви који сте купили овлаштеништво, у којој тражите да вам се допусти уживање вашег овлаштеништва уз приступину, која је вриједила онда, кад се купили земљу,

Ако вас одбију, онда тражите писмено ријешење и пошаљите уток на кр. котарску област, одбије ли вас ова, онда на жупанијски управни одбор, и на владу, ако вас и он одбије.

Ј. П. у Питсбургу (Америна). Примили смо ваше писмо. Шаљемо вам „Српско Коло“. На њему видите адресу, на коју треба слати претплату. За Америку је претплата годишње 5 круна. Не смијемо штампати што сте нам послали. Заплијенили би нам лист и дошли би под суд. Нема овдје слободе као у Америци.

Заузмите се за наш лист. Пишите нам, како тамо живе, зарађују и како се слажу Срби исељеници. Читају ли шта.

В. Р. у П. Може овлаштенник бити и некрајшник, ако је пре уређења земљ. заједнице стекао земљиште с којим је спојено овлаштеничко право законитим путем. И после уређења може постати овлаштенник некрајшник, ако стекне земљиште с овлаштеничким правом, само не може ступити у уживање, док не плати приступнину. Тако и Н. Н. из З. може бити овлаштенник, кад је купила од Ј. П. овлаштено земљиште. Само не би могла онда и Ј. П. имати овлаштеничко право, кад га је продала, осим ако је имала два, па је једно продала Н. Н. а једно задржала за се, или је имала једно, па је половицу продала, а половицу задржала. То ви можете тамо извидети у темељној књизи и грунтовници.

Тако је можда и А. П. имао два права, па је једно продао, или је продао један део једног права, а други део себи задржао.

Ако суспендирани благајник врши службене послове треба то пријавити кот. области.

Ј. Ш. у Кућанцима. Добили смо и друго писмо Ваше, али Вам не можемо дати савета, кад нам јасно нисте рекли о чем се ради. Отиђите Ви г. попи или учитељу, па нека Вам тачно и јасно напише што желите и то нам пошаљите.

М. М. Беж. У „Српском Колу“, а у задња три броја, изашла је најтачнија упута о томе како се дели земљишна зеједница, прочитајте све. Ако се буде делило, делиће се онако, како је у темељној књизи за сваког овлаштеника означено. Сваки ће добити онолико права, колико му је у темељној књизи записано. Јер ми мислимо да је ваша зеједница по закону већ уређена. Ако није, јавите нам, па ћемо вас упутити.

Жуберковчанима. Обратите се поново на свога заступника у ствари жировине у државној шуми. Држава има право располагати својом шумом како хоће, само мора према сваком једнако поступати, а не једном забрањивати, што се другом допушта. Опишите свом заступнику, како се неправедно поступа.

Порез на вино. Више њих питају нас, морају ли платити порез на вино које купе за своју потребу. Одговарамо им, да купац вина мора платити порез на вино (на 1 хектолитар 6 К) ако га купује из друге општине и уноси у своју. А ако купује вино у истој општини, у којој је, онда не плаћа пореза он, него продавалац.

Свака птица своје јату,
Сваки братац своје брату.

„Српско Братство; задруга за узајамно помагање“

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова „Фонд за сирочад Српскога Братства“. Из тог фонда снабђева се сирочад одећом и путним трошном, те се предаје или путем „Привредника“ на занате и трговину, или се школује.

Позивљу се Срби и Српкиње из австроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године, да се одмах упишу као редовни чланови (бар у мало коло) у ову добротворну задругу.

Да задруга узмогне што више српске сирочади спремити за живот, моли она све имућније Србе и Српкиње, да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни добротвори (приложе бар једампут најмање **К 100**), подупирачи (прилажу сваке године најмање по **К 6**) или прилагачи (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа дава Управа (Zagreb, Писа бр. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести мехура лијечи сигурно **ГОНТОЛ**, како то **оверовљене** признанице доказују. **Гонтол се једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.
(Славонија). 1198

СРПСКО КОЛО д. д. у Загребу

ПРОДАЈЕ ОВЕ КЊИГЕ:

Пајо Обрадовић:

„Резервирани котар“ цијена Круна 1.—

Коста Мајкић:

„Борба чешког народа“ „ „ 0.80

Сремски самосталци „ „ 0.20

— Све три књиге **К. 1.60 франко.** —

Наручују се упутницом.